

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

کفارات و مقارنه آنها از دید گاه فقه حنفی و جعفری

رساله ماستری

محقق: عبد الناصر "رقیب"

استاد رهنما: دکتور عبدالله "حقیار"

سال: (۱۴۰۱ هـ ش موافق ۱۴۴۴ هـ ق)

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

امارت اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
معینیت امور علمی

کفارات و مقارنه آنها از دید گاه فقه حنفی و جعفری

رساله ماستری

محقق: عبد الناصر "رقیب"

استاد رهنما: دکتور عبدالله "حقیار"

سال: (۱۴۰۱ هـ ش موافق ۱۴۴۴ هـ ق)

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپارتمنت فقه و قانون

بورده ماستری

تصدیق نامه

محترم عبدالناصر ولد عبدالحمید ID: SH-MSF-98-536 محصل دوره فقه و قانون که رساله ماستری خویش را زیر عنوان: کفارات و مقارنه آنها از دیدگاه فقه حنفی و جعفری به روز ۱۳۸۷ تاریخ ۱۳/۱۲/۱۴۰۱ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و به اساس بررسی هیات تحکیم مستحق ۹۰ (نمره به عدد) نود پورصا (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

اعضای هیات تحکیم:

ردیف	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور محمد یونس ابراهیمی	عضو هیات	
۲	دکتور محمد سلیم مدنی	عضو هیات	
۳	دکتور عبدالله حقیر	استاد رهنما و رئیس جمله	

معاون علمی

امر بورده ماستری

خلاصه بحث

دین مبین اسلام در راستای اجتناب از گناهان و به جبران از خطا و اشتباهات ار تکاب شده، پیروان خویش را دستور داده است و راه های راه، جهت تحقق این امر در نظر گرفته است، که آنرا به اسم کفاره که جمع آن کفارات بوده شناخته شده است، موارد که پرداخت کفاره در آنها واجب است در هر دو فقه مشخص شده است، به یقین موارد اتفافی و موارد هم اختلافی اند. تفاوت های را در دیدگاه فقه حنفی و جعفری به اعتبار کمیت و کیفیت در این باب (کفارات) دیده می شود، یعنی این میدان خالی از مخالفت نبوده است، موارد اختلافی و قوت استدلال هر کدام را در بحث های آینده واضح خواهیم خواند.

این عنوان: کفارات و مقارنه آنها را از دید گاه فقه حنفی و جعفری همراه با بیان موارد اختلافی میان طرفین در معیت به ذکر دلایل هر دو طرف و ترجیح یکی از دو نظر بیان داشته ام و میتوان بحث مذکور را در موارد ذیل خلاصه نمود.

۱ - ساختار شکلی این بحث مشتمل چهار فصل است:

أ- فصل اول در بیان مفاهیم و کلیات کفارات بوده است مانند بحث در مورد تعریف کفاره از منظر لغت و اصطلاح، و اینکه کدام مواردی در وجوب و عدم وجوب کفاره تأثیر گذاری خاص خود را دارد؟ دیگر اینکه وجوب کفاره مقید به کدام شروط است؟ و در این فصل روی چگونگی و دلایل مشروعیت کفارات نیز بحث گردیده است .

ب - فصل دوم : در بیان آن عده از افعال است که مکلف اگر مرتکب آن شود بر او جبران (کفاره) آن نقیصه ی را که کسب کرده است بر او واجب می گرداند؛ مانند افطار روزه در ماه مبارک رمضان ، ارتکاب محظورات در زمین حرم و یا در احرام و همچنین قتل خطاء موجب کفاره است.

ج - فصل سوم : این فصل در بر گیرنده آن عده از اقوالی است که ارتکاب آنها موجب کفاره است؛ مانند ایمان و سوگند های که به اذن شرع و یا هم بدون آن شکستنده میشود، همچنین تشبیه شخصی خانم منکوحه اش را در حرمت به محارم ابدیش و شکستادن نذر نیز موجب کفاره است.

د - فصل چهارم : آنچه های را که این فصل در بردارد: عبارت است از مصارف پرداخت کفاره و دیگر اینکه آیا رعایت زمان و مکان در اعطای کفارات لازم و ضرور است و یاخیر و همچنین تعدیل در کفارات و حکم عجز از ادای آنها در این فصل به بحث گرفته شده است.

۳ - - واژه های کلیدی: ۱ - کفاره ۲ - مقارنه ۳ - صوم ۴ -ظهار ۵ - نذر ۶ - ایمان ۷ - نیابت و غیره

نتیجه گیری

الله سبحانه و تعالی برای هر ناهنجاری و امری که اندوه و کلفت را در قبال دارد، علاج و چاره ای را برایش تدارک دیده است که انسان ها میتوانند با تمسک به هدایاتی دینی و ارشادات شرعی خویشتن را از ورطه هلاکت به ساحل نجات برسانند، از جمله میتوان کفارت را به حساب آورد که در صورت آلوده شدن به معاصی با انجام و پرداخت کفاره، گناهی را که مرتکب شده است محو کند.

واضح است که رکن عمده و اساسی این بحث : مقارنه کفارات در فقه حنفی و جعفری است و از مقارنه ی که در این زمینه صورت گرفت چنین ثابت شد که فقه جعفری در مسایل ذیل در مخالفت با فقه حنفی قرار دارد.

- ۱ - انواع کفارات واجبه در فقه حنفی پنج اما در فقه جعفری تقریباً به چهارده نوع می رسد.
- ۲ - فقه حنفی هیچ گاهی در برابر جریمه واحده قایل به تعدد کفارات نبوده اما فقه جعفری در بعضی حالات قایل به تعدد کفاره در برابر جریمه واحده اند.
- ۳ - در فقه حنفی افطار قضای روزه رمضان کفاره ندارد اما در فقه جعفری برای آن کفاره را لازمی دانسته شده است.
- ۴ - فقه حنفی کفاره روزه رمضان را از کفارات مرتبه میداند اما فقه جعفری آن را از کفارات مخیره به حساب آورده است.
- ۵ - همچنین در موده کفاره حلف به برائت و ترک عهد اختلاف نظر دارند.
- ۶ - در همبستری در حالت حیض فقه حنفی برای آن کدام کفاره ای را لازم ندانسته است اما فقه جعفری آنرا موجب کفاره می داند.
- ۷ - فقه حنفی بر مؤطه به اکراه قضاء را لازم می داند اما فقه جعفری بر مکر علیها هیچ چیزی را لازم نمی داند.
- ۸ - فقه حنفی با در نظر داشت شرایطی را که وضع کرده است قایل به تداخل در کفارات است اما فقه جعفری آنرا نمی پذیرد.
- ۹ - فقه حنفی در روزی که او ماه را شخصاً دیده، اما روزه نگرفت؛ قضا را بر او لازم می داند لیکن فقه جعفری در این صورت بر او هیچ چیزی را لازم نمی داند.
- ۱۰ - در فقه حنفی جنب صبح کردن روزه دار کدام جریمه ای رد در پی ندارد اما در فقه جعفری جنب صبح کردن از جماع ، قاعدگی، حیض و نفاس مستلزم کفاره دانسته شده است.

- ۱۱ - در فقه حنفی افطار روزه به اشیای که عادتاً خورده نمی شوند صرف قضاء را لازم می گرداند اما در فقه جعفری موجب کفاره نیز دانسته شده است.
- ۱۲ - در فقه حنفی حکم افساد روزه به تناول شی حلال و حرام در لزوم کفاره یکسان است اما در فقه جعفری افساد روزه به چیزی حرام مستلزم کفاره جمع است.
- ۱۳ - فقه حنفی افطار از روی عذر را مانع تتابع می شمارد به استثناء حیض و نفاس که مانع تتابع پنداشته نشده است اما در فقه جعفری افطار به سبب اعذاری غیر از حیض و نفاس را نیز مانع تتابع نمی دانند در صورت که بروز آن از جانب الله سبحانه و تعالی بوده باشد.
- ۱۴ - در فقه حنفی استعمال خوشبوی و ار تکاب سایر محظورات حج اگر چندی که از روی نسیان و بی خبری و یا اکراه باشد موجب قضاء اند اما در فقه جعفری هیچ یکی از این موارد را موجب قضا و کفاره دانسته نشده است .
- ۱۵ - فقه حنفی در جماع قبل از وقوف عرفه دم را لازم می داند اما در فقه جعفری بدنه را لازم دانسته شده است .
- ۱۶ - در فقه حنفی برای قتل عمد قصاص تعیین است و برای آن کفاره نیست اما در فقه جعفری در قتل عمد بعد از اینکه وارثین مقتول عفو کنند کفاره جمع بر عهده قاتل لازم دانسته شده است.
- ۱۷ - فقه حنفی یمین به صورت شرط و جزا را منعقد و موجب کفاره میدانند اما فقه جعفری آنرا غیر منعقد و غیر موجب کفاره می پندارد.
- ۱۸ - در فقه حنفی یمین به صورت شرط و جزا را منعقد و حکم آنرا در صورت تحقق شرط واقع شده می پندارد اما در فقه جعفری آنرا غیر منعقد و برای هیچ اثری قایل نیست.
- ۱۹ - فقه حنفی یمین به معصیت را منعقد و موجب کفاره می داند، ام فقه جعفری برای آن در صورحنث هیچ اثری قایل نیست.
- ۲۰ - فقه حنفی یمین کافر و یمین به جز اسم الله سبحانه و تعالی به باقی الفاظ، یمین به ترک واجب، مستحب و یا انجام معصیت را منعقد می داند، اما فقه جعفری در هیچ یکی از موارد ذکر شده یمین را منعقد نمی داند.
- ۲۱ - در فقه جعفری صیغه ظهار را مخصوص به الله علی دانسته و نذر به فرایض، واجبات و مستحبات را منعقد می داند، اما حکم در فقه حنفی بر خلاف آنچه است که فقه جعفری به آن قول کرده است.
- ۲۲ - فقه جعفری نذر مبهم و نذر مطلق را منعقد و موجب کفاره نمی داند، اما در فقه حنفی هر کدام از اینها منعقد و دارای اثر اند.

- ۲۳ - در فقه حنفی در نذر مقید به زمان و مکان قید زمان و مکان را واجب الوفاء دانسته نشده است اما در فقه جعفری قید زمان و مکان را در وقتیکه اگر مکان و زمان که نذر مقید به گذشته است دارای مزیت خاص باشد در آن صورت وفاء به آن لازم است .
- ۲۴ - در فقه حنفی مصارف کفارات همان مصارف زکات است اما در فقه جعفری از میان مصارف زکات تنها مساکین را مصرف کفارات دانسته شده است.
- ۲۵ - در فقه حنفی مومن بودن کفاره گیرنده را لازم دانسته نشده است اما در فقه جعفری مومن بودن کفاره گیرنده لازم پنداشته است.
- ۲۶ - در فقه حنفی نقل کفارات از یک به شهری دیگری با در نظر داشت میزان فقر و درجه قرابت مشکلی ندارد اما جمهور فقهای جعفری آنرا جایز نمی دانند.
- ۲۷ - در فقه حنفی پرداخت قیمت جایز بلکه در بعضی احوال نیکوتر است اما فقه جعفری پرداخت قیمت کفارات را مشروع نمی داند.
- ۲۸ - فقه حنفی نیابت در کفارات را در هیچ حالتی نمی پذیرد اما فقه جعفری آنرا در بعضی از احوال جایز می داند.
- ۲۹ - مبنای اساسی موارد اختلافی بیشتر بر می گردد بر اینکه قول ائمه ایشان نزد شان حدیث و موجب عمل پنداشته شده در حالیکه اهل سنت برای حدیث شروط واضح و وقوی را وضع کرده اند.

پیشنهادات

- ۱ - انسان مسلمان می باید که همیشه تابع حق باشد و نه پیرو خواهشات نفسی و فرقه پی خویش.
- ۲ - قوت دلیل را باید در نظر داشته باشیم هیچ گاهی نباید قول که منسوب به امام جعفر صادق رحمه الله تعالی است از آن حدیث که با سند صحیح از رسول الله صلی الله علیه وسلم نقل شده است، ترجیح داده شود
- ۳ - نباید در امور جزئی مناقشه کرد که حتی این چنین مناقشات مفضی به ارتکاب محرمات می گردد.
- ۴ - در مسایل مختلف فیه قلب و سینه فراخ داشته باشیم و احساسات منفی را کنار بگذاریم.
- ۵ - برادر مسلمان را به دیده احترام و شفقت بنگریم و هیچ مسلمانی را تکفیر نکنیم مگر اینکه دلیل صریحی برای ما در رابطه پدید آید.
- ۶ زمام داران امور مسلمان را می باید در ترویج و متمرکز ساختن مسایلی که سند و دلیلی واضح و قاطع از شریعت دارد، سهم و سعی بلیغ خود را ایفا کنند .

بخاطر دسترسی به متن کامل این تحقیق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، کتابخانه مرکزی چهار راهی گل سرخ، سرک کلونه پشته

و یا هم به ایمیل آدرس ذیل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af